

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทัศนคติต่อการประทับริตรา และการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง : ศึกษาเฉพาะคู่ชีวิตรักร่วมเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาครั้งนี้ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่จะนำเสนอมีดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับเลี้ยงดู
- 2.3 แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม
- 2.4 แนวคิดความรู้สึกรักมีคุณค่าในตนเอง
- 2.5 ทฤษฎี "ดีตรา" กับรอยมสทิน (ประทับริตรา)
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

2.1.1 ความหมายและความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว

ราชบัณฑิตยสถาน (2534) ให้ความหมายของสัมพันธภาพว่า ความผูกพัน ความเกี่ยวข้อง สตรีสัมพันธ์ พานิชพันธ์ (2527 : 115-116) ได้กล่าวถึงความหมายของสัมพันธภาพไว้ว่า สัมพันธภาพ หมายถึง ความเกี่ยวข้อง ความผูกพันรักใคร่ ความสนิทสนมกลมเกลียวกัน ความคุ้นเคยใกล้ชิดกันฉันท์มิตร สัมพันธภาพเกิดจากการติดต่อระหว่างบุคคลสองคน ซึ่งมีความในใจบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน มีการสนทนาติดต่อใกล้ชิดกัน สัมพันธภาพนี้หากเป็นไปในทางที่เป็นมิตร กระชับมิตร ก็จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี มีมิตรไมตรี และในทางตรงกันข้าม การแสดงออกไปในทางที่เป็นศัตรู และผู้ตอบสนองมีความรู้สึกเป็นศัตรูย่อมก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่ดี

กมลลา แสงสีทอง (2526 : 8) ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า ความสัมพันธ์ตามบทบาทที่คนเรามีต่อสมาชิกในครอบครัวถ้าความสัมพันธ์เป็นความปรองดอง ความรักใคร่ สามัคคี ความกลมเกลียวในครอบครัว นับว่าเป็นลักษณะสัมพันธภาพที่ดี แต่ถ้าเป็นความขัดแย้ง

หรือมีความรู้สึกที่เป็นอริเป็นศัตรู และมีความขัดแย้งต่อกัน ถือว่าเป็นลักษณะของสัมพันธภาพที่ไม่ดีของครอบครัว

ทิมฟ็อก ไมตรีเปรม (2543 : 33) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสสะท้อนถึงการประเมินของบุคคลต่อการปฏิสัมพันธ์ และการทำบทบาทหน้าที่ในชีวิตสมรสที่ประกอบด้วยความเห็นพ้อง (Consensus) ความพึงพอใจ (Satisfaction) ความกลมเกลียว (Cohesion) และการแสดงความรักของคู่สมรส (Effection Expression) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่แสดงว่าสามีและภรรยาสามารถปรับตัวในชีวิตสมรสได้ซึ่งสามารถนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีในชีวิตสมรสดังนี้ คือ

1. ความเห็นพ้องของคู่สมรส คู่สมรสควรมีค่านิยมพื้นฐานและเป้าหมายในชีวิตสมรสที่สอดคล้องกัน ซึ่งช่วยให้สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสกับสังคมเป็นไปอย่างราบรื่น และก่อให้เกิดความพึงพอใจช่วยให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างแท้จริงและมีความสุข ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ จากรายงานวิจัย พบว่า คู่สมรสที่มีความสุขมีความเห็นสอดคล้องกันมากกว่าคู่สมรสที่ไม่มีความสุขในเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจ ศาสนา มารยาทในการรับประทานอาหาร ความมีระเบียบแบบแผน ปรัชญาชีวิต เพื่อน การเลี้ยงดูบุตร และการเงินของครอบครัว

2. ความพึงพอใจของกันและกันของคู่สมรส ทำให้สามีและภรรยาได้รับความสุขกายและความสบายใจ ความเพลิดเพลินใจ เนื่องจากสิ่งที่คาดหวังไว้เป็นความจริง รวมทั้งมีความพึงพอใจต่อการตอบสนองทางเพศซึ่งกันและกัน และการมีพฤติกรรมทางเพศที่สอดคล้องกัน และการสอดคล้องตรงกับความต้องการของคู่สมรสของแต่ละฝ่าย ซึ่งจะส่งผลให้สัมพันธภาพของคู่สมรสเป็นไปด้วยดี

3. ความกลมเกลียวกันของคู่สมรส โดยคู่สมรสต้องมีความรับผิดชอบซึ่งกันและกันภายในครอบครัว เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเจ็บป่วย อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเพิ่มความรักความห่วงใยมากขึ้นด้วยความเต็มใจ นอกจากนี้การที่สามีภรรยาได้เสียสละช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแบ่งหน้าที่ภาระในครอบครัวจะทำให้คู่สมรสเห็นคุณค่าของกันและกัน การได้ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เช่นนี้จะทำให้สามีภรรยาที่มีความผูกพันกันมากยิ่งขึ้น

4. การแสดงความรักของคู่สมรส เนื่องจากความรักเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะเป็นตัวส่งเสริมให้สามีและภรรยาสามารถปรับตัวและหันหน้าเข้าหากัน และพยายามทำสิ่งที่คิดว่าคู่สมรสต้องการ มีความชอบหรือไม่ชอบ แต่ความรักอาจลดลงได้เมื่อแต่งงานไปนาน ๆ แต่สิ่งที่ตามมา คือ ความผูกพัน สามีภรรยาที่ต้องการความสุข จะต้องมีความรัก ความอบอุ่นมอบให้แก่กัน เอาใจใส่ห่วงใยกับความสุข มีทั้งการให้และการรับ และต่างจะต้องรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาและมีความอดทนซื่อสัตย์ต่อกัน

กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2546 : 130) กล่าวว่า สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา และรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งการสร้างสถาบันครอบครัว ที่เข้มแข็งสามารถกระทำได้ไม่ยาก ลักษณะครอบครัวที่เข้มแข็งมีคุณสมบัติ 6 ประการดังต่อไปนี้.

1. การชื่นชม คุณค่าของคนในครอบครัว
2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน
3. การมีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน
4. การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี
5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า
6. การมีสมรรถนะในการจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัว ได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาการใช้ชีวิตของกลุ่มวัยรุ่นร่วมเพศหญิง ซึ่งใช้ชีวิต ในที่นี้เปรียบได้กับกลุ่มสมรสของสถาบันครอบครัวทั่วไป ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวอ้างมานี้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่ชีวิตร่วมเพศหญิง ที่สามารถทำให้ชีวิตคู่มีความสุขและส่งผลให้การดำเนินในชีวิตประจำวันมีสัมพันธภาพที่ดี แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าคู่ชีวิตไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ ก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง คู่รักร่วมเพศหญิงต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่า การดำเนินชีวิตคู่ นั้น มีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การแบ่งบทบาทหน้าที่ในครอบครัว การเห็นอกเห็นใจกัน การให้อภัยต่อกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน มีความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกัน การแสดงความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อกัน มีความอดทน และต้องรู้จักให้อภัย ตลอดจนการปรับตัวในเรื่องเพศและความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางเพศ เป็นต้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

หลากหลายความคิดและผลงานทางวิชาการ อธิบายถึง สาเหตุการเป็นรักร่วมเพศ แต่ที่ยืนยันชัดเจนจากนักวิชาการหลายท่านเชื่อว่า เกิดจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมทางสังคมรวมถึงการอบรมเลี้ยงดูจากบิดา มารดา ซึ่งนั่นหมายถึงรวมทั้งสมาชิกภายในครอบครัวด้วย

การเกิดพฤติกรรมรักร่วมเพศ อาจมีหลายสาเหตุที่ส่งผลให้บุคคลเกิดความเบี่ยงเบนทางเพศ ในรูปแบบของการเป็นรักร่วมเพศนั้น อาจมีปัจจัยร่วมอีกหลายอย่างจากดังที่ได้กล่าวข้างต้น และกระบวนการทางสังคมเกี่ยวกับแนวคิดนี้ ผู้วิจัยขอก้าวโดยหลัก ๆ มีดังต่อไปนี้

สาเหตุจากทางบ้าน

1. ความประทับใจในวัยเด็กที่ได้รับรู้บทบาทของเพศตรงข้าม ในลักษณะที่โหดร้ายหรือไม่มีความน่าประทับใจของพ่อหรือแม่ จึงก่อให้เกิดอคติและความเชื่อถือในทางลบ ไม่พอใจในเพศเดียวกันขึ้น เช่น การที่เด็กชายมีพ่อที่แข็งแรง เติบโต หรือเป็นคนเด่นเกินไป จนทำให้เด็กผู้ชายไม่สามารถเลียนแบบตามอย่างได้ หรือการมีพ่อที่เฉื่อยเฉย แยกตัว ไม่มีบทบาทในบ้าน ไม่มีความผูกพันในเชิงประทับใจกับลูกชาย มีลักษณะของความห่างเหินไม่ใกล้ชิด เด็กอาจมองภาพพจน์ของพ่อในแง่ลบและไม่อยากเลียนแบบ หันไปให้ความประทับใจกับแม่แทน

2. การยึดติดและผูกพันกับบิดาหรือมารดาที่เป็นเพศเดียวกันมากเกินไปในวัยเด็ก เนื่องจากการหย่าร้าง การตายจากกันของคู่สมรส ทำให้เด็กมีเพียงพ่อหรือแม่เท่านั้นที่เป็นตัวแบบ ตัวอย่างเช่น เด็กหญิงที่สนิทกับพ่อ ใช้ชีวิตแบบพ่อทั้งลักษณะการแต่งกาย การพูดจา การวางตัว การมีพ่อเป็นตัวแบบ ทำให้เด็กผู้หญิงมีพฤติกรรมแบบผู้ชาย หรือมีลักษณะเป็น "ทอมบอย" ลูกชายที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับแม่จะมีความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมเอนเอียงไปทางผู้หญิง "เกย์"

3. บุคคลที่มีบุคลิกภาพบกพร่อง หรือมีปมด้อยคิดว่าตนไม่มีเสน่ห์กับเพศตรงข้าม จึงหันมาปรับพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปตามบุคลิกภาพของตน เช่น เด็กหญิงที่มีท่าทางแข็งกระด้าง ไม่มีความอ่อนหวาน หน้าตาไม่สวย และไม่มีเพศตรงข้ามให้ความสนใจ อาจพัฒนาตนเองเป็นทอมบอยได้ โดยปักใจเชื่อว่าตนสามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้หญิงด้วยกัน ได้ละเอียดอ่อนกว่าผู้ชายทั่วไป รวมทั้งความต้องการทางด้านความอบอุ่นและเป็นสุขใจ และความรู้สึกทางเพศของเพศเดียวกัน ได้ลึกซึ้งมากกว่า

4. เกิดจากความคาดหวังของพ่อแม่ที่อยากได้ลูกเพศใดเพศหนึ่ง เป็นความพยายามของพ่อแม่ที่ไม่ได้ลูกตามเพศที่ต้องการ จึงอบรมเลี้ยงลูกที่มีอยู่ให้เป็นเพศที่ตนต้องการ เช่น ต้องการลูกสาวแต่ได้ลูกชายก็เลี้ยงดูลูกชายแบบลูกสาว ด้วยการแต่งกาย การพูดจา การละเล่น และการแสดงออกของพ่อแม่ที่ปฏิบัติกับลูกชายเหมือนกับลูกสาว สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่ออารมณ์และจิตใจของเด็กทั้งสิ้น เพราะโดยธรรมชาติของเด็กนั้นต้องให้พ่อแม่รักและยอมรับ จึงสามารถปฏิบัติตามที่พ่อแม่ต้องการได้

5. เกิดจากการรักลูกแบบลำเอียง ส่วนใหญ่มักเกิดจากการที่พ่อแม่ตามใจและรักลูกสาว (หรือลูกชาย) มากกว่า ก็อาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอิจฉาริษยาในใจ หลงคิดไปว่าหากตนประพฤติตนเช่นนั้นก็คงได้รับความรักความสนใจจากพ่อแม่บ้าง เด็กจึงมีพฤติกรรมแข่งขันกับพี่น้องเพื่อเรียกร้องความสนใจ หรือเป็นพฤติกรรมที่ต่อต้านพ่อแม่อีกรูปแบบหนึ่งในสังคมปัจจุบัน

เพื่อให้พ่อแม่เกิดความรู้สึกเคียดแค้นกลุ่มใจให้สมกับที่รักลำเอียง และปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้งคน สิ่งที่มาอาจมีผลเสียมากกว่าการเป็นรักร่วมเพศ เช่น การเรียกร้องความสนใจ โดยการมั่วสุมกับกลุ่มเพื่อน หรือคิดการพนัน ดึกยาเสพติด ก่ออาชญากรรม กระทำผิดกฎหมายอื่น ๆ เป็นต้น ดังนั้น พ่อแม่ควรให้ความสนใจเอาใจใส่ลูกทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็ นลูกชายหรือลูกสาว

สาเหตุจากทางโรงเรียน

1. สภาพแวดล้อมทำให้เห็นตัวอย่างที่ไม่เหมาะสม เช่น เด็กวัยรุ่นที่อยู่ในสังคมของกะเทยหรือโสเภณี โดยมีรุ่นพี่หรือเพื่อนที่สนิทสนม จะมีโอกาสพัฒนาตัวเองไปคาบสภาพแวดล้อมได้ หรือสังคมในโรงเรียนบางแห่งที่มีแต่ชายล้วน หรือหญิงล้วนทำให้เด็กขาดการปรับตัวที่เหมาะสม ขาดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามบทบาทของเพศตนเอง ความรู้สึกเกือเขินเมื่ออยู่กับเพศตรงข้าม ทำให้เกาะกลุ่มอยู่แต่ในเพศเดียวกัน จึงมีแนวโน้มที่จะชอบเพศเดียวกันมาก ดังนั้น การจัดโรงเรียนแบบสหศึกษาจึงเป็นการช่วยแก้ปัญหานี้ได้เช่นกัน

2. ไม่ประสบความสำเร็จในการเข้ากลุ่มเพื่อน เช่น เด็กชายที่มีนิสัยเรียบร้อย ไม่ชอบโกลด โคน มักไม่ชอบคบหาเพื่อนชายที่มักพากันไปชุกชนหรือผจญภัย หรือเด็กหญิงที่มีนิสัยแบบเด็กชาย ชอบการต่อสู้ ผจญภัย กล้าเสี่ยงจะไม่ชอบเล่นกับเด็กหญิงด้วยกันที่มักเล่นแบบเรียบร้อยไม่หวือหวาโกลด โคนเหมือนกับเพื่อนผู้ชาย

3. การขาดแบบอย่างขาดบุคลิกภาพของความเป็นชาย โรงเรียนโดยทั่วไปไม่ว่าจะอยู่ในระดับใดส่วนมากครูจะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ครูผู้หญิงมักสนใจ รัก เอาใจใส่เด็กค่อนข้างดี เด็กที่ขาดตัวแบบจากทางบ้านเมื่อไปอยู่โรงเรียนที่ไม่มีแบบอย่างให้เลียนแบบอีก จึงจดจำบุคลิกภาพของฝ่ายหญิงไปแทน

4. เกิดจากการถูกล้อเลียนของเพื่อนหรือครูในโรงเรียน เด็กชายอาจมีผิวพรรณ หน้าตา ดูน่ารักเหมือนผู้หญิง หรือเด็กผู้หญิงที่มีท่าทางแก่นแก้ว อะอะโววายวายเหมือนเด็กผู้ชาย จะถูกล้อเลียนบ่อย ๆ จนเป็นการตอกย้ำความรู้สึกของเด็กจนเด็กเกิดความไม่แน่ใจ สงสัยตัวเอง และอาจสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเองไปได้

5. การจัดกิจกรรมของโรงเรียน ครูบางคนรู้เท่าไม่ถึงการณ์จับเด็กผู้ชายหน้าตาน่ารักไปแสดงเป็นผู้หญิงเมื่อมีการแสดงบนเวทีโดยเฉพาะ โรงเรียนที่มีแต่ชายล้วน บางแห่งมีการจัดประกวดนางงามเทียมด้วย ส่วนเด็กหญิงที่มีท่าทีหะมัดหะแมงก็ถูกกำหนดให้เป็นผู้นำ ช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่น้อง ๆ เด็กจึงเกิดความพอใจที่ทุกคนให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับตน

สาเหตุจากสังคม

1. เกิดจากการเลียนแบบบุคคลที่มีชื่อเสียงทางสังคมที่ผ่านเข้ามาทางสื่อมวลชน เช่น ทางภาพยนตร์ โทรทัศน์ นายแบบและนางแบบ การนำเสนอเป็นแนวแฟชั่น สื่อโฆษณาชวนเชื่อ กลุ่มคารานักแสดงภาพยนตร์ ที่ทำให้ผู้ที่ได้รับชม เกิดความพอใจสนุกสนาน เห็นเป็นของแปลก มีความเท่ที่เป็นเสน่ห์อีกอย่างหนึ่ง จึงเป็นการสร้างความสนใจ ความประทับใจให้แก่เด็กที่ขาดแบบอย่างที่ดีจากพ่อหรือแม่

2. เกิดจากประสบการณ์รักร่วมเพศ เล็กที่อยู่วิทยาลัยประจำที่มีแต่เพศเดียวกัน ทั้งโรงเรียนประจำที่มีแต่ผู้หญิงล้วนหรือโรงเรียนประจำที่มีแต่ผู้ชายล้วน รุ่นพี่มักสอนรุ่นน้องให้มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ ซึ่งเด็กอาจเกิดความพึงพอใจ และเกิดความจำฝังใจได้

3. เกิดจากค่านิยมทางสังคมที่ไม่เหมาะสม ค่านิยมของผู้ชายไทย คือ ความแข็งแรง ก้าวร้าว เกร ซกค้อย เล่นกันแบบเจ็บ ๆ ต้องสูบบุหรี่เป็น ต้องกินเหล้าได้ ทำให้เด็กผู้ชายที่ไม่ชอบในเรื่องเหล่านี้ เกิดความสับสนคิดว่าตนเองน่าจะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ในขณะที่เด็กผู้หญิงที่จะพัฒนาเป็นทอมบอยนั้น ก็ต้องฝึกค่านิยมเหล่านี้ด้วย เพื่อพัฒนาความเป็นชายมากขึ้น

4. เกิดจากระบบสังคมและเศรษฐกิจ เรื่องรักร่วมเพศเฉพาะในเพศชายกลายเป็นธุรกิจ การค้าชนิดหนึ่ง มีการแสดงโชว์ตามบาร์และไนต์คลับ เพื่อสนองความต้องการของลูกค้าต่างประเทศที่มีรสนิยมในรักร่วมเพศ มีการผลิตหนังสือ วิดีโอ ภาพยนตร์ในเรื่องรักร่วมเพศมากขึ้น นอกจกนั้นพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน บางครั้งอาจเกิดจากความจำเป็นทางการเงิน เด็กวัยรุ่นชายบางคนหารายได้จากบริการทางเพศกับเพศเดียวกัน เพื่อใช้เป็นค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

อาภา อภิชาติไตรสรณ์ (2534 : 172-173) กล่าวว่า โดยธรรมชาติของมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดต้องการความรักด้วยกันทั้งสิ้น โดยเฉพาะในวัยเด็ก คือ วัยที่ต้องการความรัก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อพัฒนาการทั้งร่างกายและจิตใจของเด็ก นอกเหนือจากการให้อาหารที่ดี มีการออกกำลังกายที่เหมาะสม ส่วนจิตใจนั้นก็กลับไม่เติบโต จนกระทั่งกลายเป็นเด็กที่ไม่มีความมั่นใจ กลายเป็นเด็กก้าวร้าว ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของเด็ก ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูนอกจากจะส่งเสริมพัฒนาทางร่างกายแล้ว การพัฒนาทางด้านจิตใจต้องทำควบคู่กันไปด้วย

มนุษย์จะมีพัฒนาการทางด้านจิตใจได้ก็ต้องมีอาหารใจ และอาหารใจที่ดีที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ก็คือ การให้ความรัก ความผูกพัน ความเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ถ้าเด็กขาดอาหารทางใจ

ก็จะกลายเป็นเด็กที่ขาดความรัก แล้วเด็กที่ขาดความรักในระยะแรก ๆ จะเป็นเด็กที่ร้องไห้เก่ง หงุดหงิด ขี้ขี้ เบื่ออาหาร ทำให้น้ำหนักตัวลดลง ไม่ค่อยเล่นกับใคร การเจริญเติบโตหยุดชะงัก ไม่สดชื่น ไม่เล่นซุกซน นอนไม่หลับ (หลับยาก) หากเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการช่วยเหลือในที่สุดเด็ก จะมีพฤติกรรมกระดึ้นตนเอง เช่น นั่งโยกตัว โขกศรียะเข้ากับข้างฝา จับเล่นอวัยวะเพศของตนเอง ในที่สุดร่างกายจะค่อย ๆ อ่อนเพลียติดเชื้อโรคร้าย และอาจถึงแก่ความตายได้ และเติบโตขึ้นมาด้วย พฤติกรรมที่หมกมุ่นอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือชอบเรียกร้องความสนใจ สาเหตุดังนี้

1. สภาพแวดล้อมที่ไม่ดี หรือสถานที่ในการเลี้ยงดูเด็กที่ไม่ได้มาตรฐาน มีเด็กจำนวนมาก แต่มีคนเลี้ยงดูน้อย ก่อให้เกิดขาดสิ่งเร้า ขาดการกระตุ้น ขาดโอกาสในการเล่น ขาดการออกกำลังกาย ขาดการตอบสนองความต้องการอย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้การเปลี่ยนผู้เลี้ยงดูบ่อย ๆ ทำให้เด็กไม่สามารถจดจำแบบอย่าง และขาดความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับผู้เลี้ยงดูได้ ซึ่งจะแตกต่างกับเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่จากพ่อ-แม่ที่แท้จริงและประจำ (คือ เลี้ยงดูเด็กด้วยตนเอง)
2. เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่จากบิดา มารดาอย่างสม่ำเสมอ เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็ก สร้างความรักและผูกพันในขณะที่เด็กกำลังมีความรักและผูกพันแนบแน่นนี้ ถ้าหากมีการแยกจาก บิดามารดา ก็จะทำให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนด้านจิตใจอย่างมาก โดยเฉพาะเป็นเด็กเล็ก และเด็กวัยรุ่น

2.2.2 ลักษณะเพศในเด็กขึ้นกับการเลี้ยงดู

บุญเรือน ทองปิ่น (2534 : 174-175) กล่าวว่า คนที่เป็นพ่อแม่ เมื่อมีลูกก็มักจะอบรมเลี้ยงดู ให้ได้ดังที่ใจปรารถนา จนถึงบางครั้งพ่อแม่บางคนต้องเปิดตำราเลี้ยงดู แต่พ่อแม่บางคนก็ไม่ทราบ ว่าการอบรมเลี้ยงดูลูกของคนนั้น มีส่วนทำให้ลูกหึกเหวหรือผิดธรรมชาติโดยร่างกายเป็นหญิงแต่ใจ เป็นชาย หรือร่างกายเป็นชายแต่ใจเป็นหญิง เป็นต้น ก็จะเห็นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นอกจากสภาพแวดล้อมแล้ว การอบรมเลี้ยงดูย่อมเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้การพัฒนา บุคลิกภาพของเด็กเป็นไปในทิศทางใด

จากงานวิจัยของ รัชณี วารินทร์ (อ้างถึงใน บุญเรือน ทองปิ่น. 2534 : 174-175) เรื่อง "การศึกษาลักษณะความเป็นหญิง ลักษณะความเป็นชายกับการอบรมเลี้ยงดู" มีสาระสำคัญที่สรุป ได้ดังนี้

1. เด็กผู้ชายที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จะทำให้เด็กมีความเป็นชายใน เด็กเพศชายมากที่สุด

2. เด็กผู้หญิงที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน จะทำให้เด็กมีลักษณะความเป็นหญิงในเด็กเพศหญิงมากที่สุด

3. เด็กผู้ชายที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน จะทำให้เด็กมีลักษณะความเป็นหญิงในเด็กเพศชายมากที่สุด

4. เด็กผู้หญิงที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จะทำให้เด็กมีลักษณะความเป็นชายในเด็กเพศหญิงมากที่สุด

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล พบว่า มีจำนวนเด็กที่มีลักษณะชายในเด็กเพศชายและเด็กที่มีลักษณะหญิงในเด็กเพศหญิงมากที่สุด และเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม

6. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันก็จะพบว่า มีเด็กที่มีลักษณะความเป็นหญิงในเด็กเพศชาย และลักษณะชายในเด็กเพศหญิงมากที่สุด และเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสม

ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล ก็คือ การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักใคร่เอาใจใส่มีความใกล้ชิด มีความยุติธรรม มีเหตุผล เด็กมีอิสระทางความคิดเป็นของตัวเอง สามารถโต้ตอบได้ และพ่อแม่ยอมรับฟังความคิดเห็นให้ความช่วยเหลือตาม โอกาสที่เหมาะสม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน คือ การปฏิบัติที่เด็กรู้สึกว่ามีอิสระทางความคิด พ่อแม่เข้าไปก้าวก่ายเรื่องส่วนตัว บังคับไม่ให้เด็กอยู่ในระเบียบวินัยเสมอ ทั้งในด้านการงาน การแสดงความคิดเห็น การแต่งกาย การละเล่น กิริยามารยาท โดยยึดถือความพอใจความต้องการของตนเองเป็นสำคัญ มีการออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตาม ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น จะมีการลงโทษเด็ก

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย คือ การปฏิบัติต่อเด็ก ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความอบอุ่น ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และอบรมสั่งสอนเท่าที่ควร เด็กสามารถทำอะไรตามใจชอบได้ ผลจากการวิจัยทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้ทราบว่าควรเลี้ยงดูบุตร-หลานแบบใด เพื่อที่จะให้ลูกหลานมีลักษณะการแสดงออกความเป็นเพศตรงกับเพศที่แท้จริง

ธัญญา สนิทวงศ์ ณ ออยุธยา (2545 : 118) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ โดยปกติเด็กจะมีพัฒนาการตามวัยและมีบุคลิกภาพ หรือพฤติกรรมหลายอย่างที่เป็นปกติเช่นเดียวกับเด็กทั่ว ๆ ไป แต่การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัว จะส่งผลให้เด็กมีบุคลิกภาพเฉพาะของตนแตกต่างไปจากเด็กอื่น แต่จะมีความเหมือนหรือลักษณะที่คล้ายคลึงกับผู้ที่เกี่ยวข้องทอดลักษณะนั้นให้ แต่ถึงแม้ว่าเด็กจะได้รับลักษณะการถ่ายทอดจากพ่อแม่ที่แตกต่างกัน ไปจาก

แต่ละครอบครัว หากมีการอยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน ชีววิถีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และจารีตเดียวกัน เด็กเหล่านั้นก็จะมีลักษณะทั่วไปที่คล้ายคลึงกัน นอกจากการได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรมและทางวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษแล้ว การเลี้ยงดูที่เหมาะสมถูกต้องตามหลักพัฒนาการ ก็จะส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของการมีพัฒนาการในขั้นต่อไป หากในทางตรงกันข้าม เด็กที่ได้รับการปลูกฝังเรื่องราวต่าง ๆ ในทางที่ไม่คิดผิดแปลกไปจากคนอื่น ๆ หรือการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับไม่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก อาจจะทำให้เด็กเติบโตขึ้นมาพร้อมกับการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนก็ได้

พวงเพชร สุรัตน์กุล (2544 : 5) กล่าวว่า นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ยอมรับว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมากที่สุด พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่และเด็กหรือเป็นบุคคลที่เด็กได้ใกล้ชิด จะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กทั้งสิ้น การอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมให้เกิดพฤติกรรมรักร่วมเพศหญิง และนอกจากการอบรมเลี้ยงดูแล้ว พฤติกรรมมนุษย์ "หญิงรักหญิง" นั้น มาจากความสัมพันธ์ระหว่างระบบชีววิทยา (Biological System) พันธุกรรมและสรีระวิทยา อวัยวะ เนื้อเยื่อ เซลล์ ฯลฯ และระบบจิตวิทยา (Psychological System) การคิดการเข้าใจ อารมณ์ แรงจูงใจ ฯลฯ รวมทั้ง ระบบสังคม (Social System) กลุ่มคนที่ใกล้ชิด ชุมชน ครอบครัว ฯลฯ (พวงเพชร สุรัตน์กุล, 2544 : 21)

2.3 แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม (Social Support)

โดยธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์โลก โดยส่วนใหญ่มักมีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม หมู่ หรือพรรคพวก มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายทางสังคม (Social Network) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างตัวบุคคลกับครอบครัวและชุมชน ความสัมพันธ์นั้นมีความหลากหลายทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งทางด้านปริมาณ (Quantity) และคุณภาพ (Quality) บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านคุณภาพและปริมาณที่สูงทั้งทางร่างกายและจิตใจจากเครือข่ายทางสังคม บุคคลนั้นย่อมจะหมายถึงเป็นผู้ที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมสูงเช่นเดียวกัน ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะอยู่ในสถานภาพใดก็ตาม ก็จะเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างมีเกียรติทางสังคม

2.3.1 ความหมายและความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม (Social Support)

สถาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรรณ เจนวานิชยานนท์ (2543 : 22) กล่าวว่า มีนักวิชาการหลายท่านให้คำจำกัดความไว้หลากหลาย ได้แก่ คาบ และแอนโทนูชชี (Cahn & Antonucci) ได้ให้ความหมายว่าการสนับสนุนทางสังคม เป็นการประสานสัมพันธ์กันในเรื่องใดสิ่งหนึ่งหรือมากกว่าของการแสดงออกที่ส่งผลไปในทางบวกของบุคคลต่อผู้อื่น เห็นห้องหรือรับรองพฤติกรรม รับรู้ หรือแสดงออกถึงการมองบุคคลอื่น แสดงถึงสัญญาณการช่วยเหลือหรือให้สิ่งของแก่ผู้อื่น ส่วนปิลิสุก (Pilisuk) ให้ความหมายว่าการสนับสนุนทางสังคม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่เพียงแต่ความช่วยเหลือด้านวัตถุ และความมั่นคงทางอารมณ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่บุคคลรู้สึกว่าคุณเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มด้วย นอกจากนี้การสนับสนุนทางสังคม ยังสามารถปกป้องบุคคลจากภาวะวิกฤติและการคุกคามของความเจ็บป่วย ลดการใช้ยา และเพิ่มความร่วมมือในการรักษาพยาบาลได้ บราวน์ (Brown) สรุปว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ประกอบด้วยหลายมิติที่สำคัญ คือ ต้องประกอบด้วยแหล่งสนับสนุน ชนิดของการสนับสนุน และจำนวนครั้งของการสนับสนุน บราวน์ยังมีความเห็นสอดคล้องกับฮิปบาร์ด (Hippard) และนอร์เบค (Norbeck) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมมีศักยภาพ ในการลดตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดความเครียด ป้องกันการเกิดโรค และเพิ่มการคงไว้ซึ่งคุณภาพ และมีความจำเป็นของสุขภาพของคนทุกคน

2.3.2 มโนทัศน์ ของการสนับสนุนทางสังคม

มโนทัศน์ของการสนับสนุนทางสังคม ได้พัฒนามาจากทฤษฎีทางสังคมเป็นส่วนใหญ่ (Tilden ; อ้างถึงใน จริยวัตร กุมพัทย์, 2531 : 98 - 99)

แมคคอลลิสเตอร์ และฟิชเชอร์ (McCollister & Fischer, 1978 ; อ้างถึงใน สถาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรรณ เจนวานิชยานนท์, 2543 : 23) ได้นำทฤษฎี “การแลกเปลี่ยนของสังคม” มาเป็นพื้นฐาน โดยพิจารณาถึงกระบวนการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ระหว่างบุคคลสองคนที่แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติของบุคคลหนึ่ง จะเกิดผลต่อบุคคลอีกคนหนึ่ง

มิทเชลล์ (Mitchell, 1979 ; อ้างถึงใน สถาพร และอุไรพรรณ, 2543 : 23) ได้พัฒนามโนทัศน์ของการสนับสนุนทางสังคม จากทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ โดยเน้นสัมพันธภาพของสังคมว่าประกอบด้วยเนื้อหา ทิศทาง ระยะเวลา ความหนาแน่น และความถี่ ซึ่ง “เนื้อหา” หมายถึง ลักษณะของสัมพันธภาพ “ระยะเวลา” หมายถึง ระยะเวลาที่สัมพันธภาพนั้นมีอยู่ “ความหนาแน่น”

หมายถึง ความแข็งแกร่งของสัมพันธภาพ “ความดี” หมายถึง จำนวนครั้งและความถี่ห่างของสัมพันธภาพ

แมกเอลวิน โธห์น และอายริส (MacElveen, Hoehn & Eyres. 1982 ; อ้างถึงใน สดาพร และอุไรพรพรณ. 2543 : 23) ได้พัฒนาทฤษฎีพฤติกรรมเผชิญภาวะความเครียดและการปรับตัวจากลาซารัส โดยเน้นว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นกลวิธีหนึ่งซึ่งช่วยให้บุคคลกล้าตัดสินใจและเผชิญกับภาวะความเครียดได้ดี

อิสเรล และ แมกเอลวิน (Isreal and MacElveen ; อ้างถึงใน จริยาวัตร คมพยัคณ์. 2531 : 99) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคมกับทฤษฎีเครือข่ายสังคม โดยเน้นว่า เครือข่ายสังคมมีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ ลักษณะทางโครงสร้าง ลักษณะทางปฏิสัมพันธ์ และลักษณะทางหน้าที่ “ลักษณะทางโครงสร้าง” คือ จำนวนสมาชิกที่แสดงถึงขนาดของเครือข่าย “ลักษณะทางปฏิสัมพันธ์” คือ ชนิดของความสัมพันธ์ในเครือข่าย ความเหนียวแน่น และความมั่นคงระหว่างสมาชิก “ลักษณะทางหน้าที่” คือ ชนิดของการสนับสนุน จึงอาจกล่าวได้ว่า มโนทัศน์ของการสนับสนุนทางสังคมมีพื้นฐานมาจาก โครงสร้างสัมพันธภาพ และบทบาทหน้าที่ของกลุ่มในสังคมนั้นเอง

2.3.3 แหล่งสนับสนุนทางสังคม

จริยาวัตร คมพยัคณ์ (2531 : 99 -100) โดยทั่วไปกลุ่มสังคมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. กลุ่มสังคมปฐมภูมิ ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน คนสนิทชิดใกล้
2. กลุ่มสังคมทุติยภูมิ ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มสังคมอื่น ๆ ในระบบ

ของการสนับสนุนทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และมีความเกี่ยวข้องกับแหล่งสนับสนุนหลัก ๆ 5 ระบบ คือ

- 1) ระบบสนับสนุนตามธรรมชาติ ได้แก่ ครอบครัว และญาติพี่น้อง
- 2) ระบบสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน
- 3) ระบบสนับสนุนด้านศาสนา หรือแหล่งอุปถัมภ์ต่าง ๆ
- 4) ระบบให้การดูแลจากกลุ่มวิชาชีพด้านสุขภาพ
- 5) ระบบกลุ่มวิชาชีพอื่น ๆ

บราวน์ และแมกเอลวิน (อ้างถึงใน จริยาวัตร คมพยัคณ์. 2531 : 100) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า “ครอบครัว” เป็นแหล่งสนับสนุนที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด รองลงมา

เป็นกลุ่มญาติพี่น้องและกลุ่มเพื่อน อย่างไรก็ตามความต้องการการสนับสนุนทางสังคมจากแหล่งต่าง ๆ จะมีมากน้อยต่างกันขึ้นอยู่กับภาวะสุขภาพและความต้องการของบุคคล

เกนเนท (Kenneth in Grills, Highley, Roberts & Martinson, 1989 ; อ้างถึงใน จริยาวัตร คมพยักร์, 2531 : 100) ได้ทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมและสรุปว่า แหล่งสนับสนุนทางสังคมที่แตกต่างกันมีประโยชน์ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยขอทำการเสนอเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมกับครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่เป็นที่รัก เป็น “รักร่วมเพศ” ว่าควรจะทำอย่างไร เพื่อเป็นการแสดงถึงความรัก และการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นกับทุกคนในครอบครัว

เริ่มต้นที่ต้องทำความเข้าใจก่อนว่า การที่คนทั่วไปในสังคม รวมทั้งเราด้วย มีความรู้สึกด้านลบกับคนที่รักเพศเดียวกัน เพราะขาดข้อมูลที่ถูกต้อง มีความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับรักเพศเดียวกัน เป็นบาป เป็นโรคติดต่อ เป็นความผิดปกติทางจิตใจ หรือคิดว่าเป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม การที่รักร่วมเพศมีบุคลิกภาพที่แตกต่างจากเพศเดียวกันคนอื่น ๆ เช่น ไว้ผมทรงเดียวกับผู้ชาย หรือบางคนชอบนุ่งกางเกง ดูเข้มแข็งกว่าผู้หญิงทั่วไป ฯลฯ เพราะฉะนั้น อย่าใช้ภาพลักษณ์ภายนอกมากำหนดมาตรฐานและตัดสิน ไม่ควรกำหนดเงื่อนไข ในการให้ความรัก ความช่วยเหลือกับรักร่วมเพศ และอย่าคิดว่าเธอจะหมกมุ่นแต่เรื่องเพศสัมพันธ์อย่างเดียว

ในหลาย ๆ บทความทางการแพทย์ ก็ได้ทำการสรุปอย่างชัดเจน และได้ออกหนังสือรับรองทางวิชาการ ลงในวันที่ 29 มกราคม 2545 ให้แก่กลุ่มอัญจารี ซึ่งเป็นองค์กรสนับสนุนและปกป้องสิทธิคนรักเพศเดียวกันว่า การเป็นบุคคลรักเพศเดียวกันมิได้ถือเป็นผู้มีความผิดปกติทางจิตหรือป่วยเป็นโรคแต่อย่างใด เป็นเพียงทางเลือกหรือเป็นเพียงรสนิยมและความชอบบางอย่างของเขาเท่านั้น ในการดำเนินชีวิตที่ทุก ๆ คนควรได้รับสิทธินี้ การขจัดอคติที่ว่าคนรักเพศเดียวกันนั้นเป็นปัญหาสังคม เพราะแท้จริงแล้ว แรงกดดัน ความรังเกียจ เหยียดหยาม จากสังคมต่างหากที่สร้างแรงกระทบและก่อปัญหาแก่คนรักเพศเดียวกัน อย่าลืมนะแม่แต่ในประภาสรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตรา 26 ก็ระบุเอาไว้ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” บิดา-มารดา ต้องไม่กล่าวโทษ หรือลงโทษตนเอง ควรคิดว่าลูกเป็นรักร่วมเพศ ก็คือลูกของเราสามารถเกิดขึ้นกับใคร ที่ไหนก็ได้ มีรายงานมากมาย กล่าวถึง คนรักเพศเดียวกันที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่น มีคนรักเพศเดียวกันอยู่ทั่วทุกมุมโลก และไม่มีงานวิจัยใดบ่งบอกสาเหตุแน่ชัดว่า คนรักเพศเดียวกันเพราะอะไร สิ่งสำคัญที่สุดจึงไม่ใช่การพยายามหาสาเหตุของการรักเพศเดียวกัน แต่อยู่ที่ว่า เราควรรักลูก เข้าใจลูก และปฏิบัติอย่างไรต่อลูกของเรามากกว่า

ในการศึกษาทัศนคติต่อการประคับประคองและการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยเห็นว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความมั่นคง เป็นที่รักเป็นที่ต้องการ เมื่อเกิดภาวะวิกฤตหรือได้รับแรงกดดันและความเครียด การสนับสนุนทางสังคมที่เพียงพอ จากแหล่งสนับสนุนที่รักร่วมเพศหญิงมีอยู่ จะช่วยบรรเทาความรุนแรงและเป็นการป้องกันไม่ให้ภาวะวิกฤตหรือได้รับแรงกดดันและความเครียดนั้นมากระทบจนเกิดความกดดันทางจิตใจ และส่งผลต่อสัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ต้องเผชิญแบบรุนแรง หากว่าคู่รักร่วมเพศหญิงได้รับการสนับสนุนทางสังคมในทางที่ดี จะรู้สึกรัก มีความรัก มีคุณค่า มีความผูกพัน ทำให้เกิดความมั่นใจ ได้แสดงออกถึงความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่และถูกต้องหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตคู่ และนำไปสู่ลักษณะสัมพันธภาพที่ดีของการใช้ชีวิตคู่

2.3.4 ชนิดของการสนับสนุนทางสังคม

เฮ้าส์ และ ทิลเดน (House, 1981 ; cited in Brown, 1986 : 5 ; Tilden, 1985 ; Isrel & Brown 1986 ; อ้างถึงใน จริยาวัตร คมพยัคฆ์, 2531 : 100) ได้แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมมี 4 อย่าง คือ

1. การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional Support) หมายถึง การสนับสนุนด้านการยกย่องให้ความรัก ความผูกพัน ความหวังใจ ความจริงใจ เผื่อคอยเอาใจใส่ แสดงให้เห็นถึงความเห็นอกเห็นใจ และยอมรับฟัง และแลกเปลี่ยนเสนอแนะแก่กัน
2. การสนับสนุนทางด้านการประเมิน (Appraisal Support) หมายถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปประเมินตนเอง การให้การรับรอง ซึ่งจะทำให้ผู้รับเกิดความมั่นใจ นำไปเปรียบเทียบกับตนเองกับผู้ร่วมสังคม
3. การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Support) หมายถึง การให้ข้อมูลและคำแนะนำ ทิศทาง ซึ่งสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้
4. การสนับสนุนทางด้านเครื่องมือ สิ่งของ การเงิน และแรงงาน (Instrumental Support) หมายถึง การช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นของบุคคลในด้านการเงิน แรงงาน เวลา และการปรับสภาพแวดล้อม

ไวส์ (Weiss, 1967, 1974 ; cited in Weinert, 1987 ; อ้างถึงใน ศิริวรรณ มั่นสุข, 2539 : 24) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. ความผูกพันใกล้ชิดซึ่งทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกมั่นคง

2. การรับรู้ว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จากการที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ความห่วงใยซึ่งกันและกัน
3. การมีโอกาสได้อบรมเลี้ยงดู หรือช่วยเหลือผู้อื่น
4. การรับรู้ถึงการมีคุณค่าในตัวเอง
5. การรับรู้ถึงความเชื่อถือ ไว้วางใจบุคคลอื่น ทำให้บุคคลแน่ใจว่าจะได้รับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง
6. การได้รับคำชี้แนะจะทำให้บุคคลเชื่อว่าตนได้รับความดูแลเอาใจใส่

2.3.5 ระดับการสนับสนุนทางสังคม

กอทท์ลิป (Gottlieb ; อ้างถึงใน จริยวัตร คมพักษณ์, 2531 : 101) แบ่งระดับการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับกว้าง (Macrolevel) เป็นการพิจารณาถึงการเข้าร่วม หรือการมีส่วนร่วมในสังคม อาจวัดได้จากความสัมพันธ์กับสถาบันในสังคม การเข้าร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ และการดำเนินวิถีชีวิตในสังคม
2. ระดับกลุ่มเครือข่าย (Mezzolevel) เป็นการมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของเครือข่ายสังคม ด้วยการวัดเฉพาะเจาะจงถึงกลุ่มบุคคลที่มีสัมพันธ์ภาพกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น กลุ่มเพื่อน ชนิดของแรงสนับสนุนทางสังคมระดับนี้ คือ การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือด้านวัตถุ ความเป็นมิตร และการสนับสนุนด้านอารมณ์
3. ระดับแคบ หรือระดับเล็ก (Microlevel) เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากที่สุด ทั้งนี้ มีความเชื่อว่าคุณภาพของความสัมพันธ์มีความสำคัญมากกว่าปริมาณ คือ ขนาด จำนวน และความถี่ แหล่งของแรงการสนับสนุน ได้แก่ คู่สมรส บุตร และสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีความใกล้ชิดทางด้านอารมณ์มากที่สุด

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการนำเสนอแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมทางด้านจิตใจของคู่รักร่วมเพศหญิง เพราะผู้วิจัยเชื่อว่าการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เป็นตัวแปรสำคัญทางด้านจิตใจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพทางจิต และในการดำเนินชีวิตในสังคม อันเนื่องจากสังคมบางกลุ่มที่ยังไม่ยอมรับการใช้ชีวิตของคู่รักร่วมเพศหญิง อันเป็นตัวส่งผลเกิดภาวะความเครียด การสนับสนุนทางสังคม มีความสำคัญต่อภาวะสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของบุคคล และการสนับสนุนทางสังคมจะมีประสิทธิภาพและช่วยส่งเสริมสุขภาพ เมื่อชนิดของการสนับสนุนทางสังคมเหมาะสมกับความต้องการของบุคคลในสถานการณ์นั้น ๆ ก็จะเกิดภาวะที่สมดุลย์

2.4 แนวคิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem)

2.4.1 ความหมายของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงและให้ความหมายของคำว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) ว่าเป็นการตัดสินความมีคุณค่าในตนเองของบุคคล โดยวิเคราะห์จากพฤติกรรมของเขาว่า ตรงกับตนเองในอุดมคติหรือไม่ อย่างไร ความดีของความสำเร็จตามเป้าหมายของบุคคลจะมีผลต่อโดยตรงต่อการพัฒนาในระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

โสภิต สุวรรณเวลา (2537 : 4) ได้ทำการสรุปความหมายจากนักวิชาการหลาย ๆ ท่านที่เป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยไว้ว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) เป็นส่วนหนึ่งของความสามารถ และเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของบุคคล เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการประเมินตนเองเกี่ยวกับความมีคุณค่า มีความสำคัญ การยอมรับตนเอง และคิดว่าตนเองมีความสามารถและการยอมรับของสังคม และยังเป็นการประเมินสิ่งที่บุคคลกระทำ การรักษานับธรรมนิยมของบุคคล เป็นการแสดงออกถึง ทักษะคติที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม และบ่งชี้ถึงความเชื่อของบุคคล ซึ่งจะมีผลถึงความสามารถ ความสำคัญและความสำเร็จ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจะเพิ่มขึ้นตามอายุและสิ่งแวดล้อม จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อบุคคลนั้นประสบความสำเร็จในชีวิต และจากการศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง จะมีผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และมีปัญหาหลายประการตามมา สิ่งสำคัญ คือ ปัญหาด้านสุขภาพ

สถาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรรณ เจนวนิชยานนท์ (2543 : 25) ได้ทำการสรุปความหมายจากนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ที่กล่าวถึง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ในความหมายด้านการพิจารณาความเพียงพอของตนเอง ของบุคคลในลักษณะที่เป็นบุคคลที่มีคุณค่า ซึ่งบุคคลผู้นั้นจะไม่คิดว่าตนเองเหนือผู้อื่น ซึ่งเขียนเป็นสูตรได้ว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเท่ากับความสำเร็จหารด้วยการกระทำ และได้ยกคำจำกัดความของนักวิชาการบางท่าน ได้แก่ แอนดรูส์ (Andrews, 1991) ให้คำจำกัดความว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) เป็นการรับรู้ความมีคุณค่าของบุคคล ซึ่งระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจะส่งผลต่ออัตมโนทัศน์ รูบิน (Rubin, 1967) กล่าวว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถของบุคคลที่จะทำให้ตนเองทำหน้าที่เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตน ซึ่งระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองนี้จะต้องควบคุม ถ้าสูญเสียหรือเบี่ยงเบน จะทำให้บุคคลสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ส่วนแม็คฟาลแลนด์ และโทมัส (McFarland & Thomas, 1991) กล่าวว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นผลของกระบวนการประเมินตนเอง ด้วยส่วนประกอบของการรับรู้ถึงการยอมรับความรัก และความ

พอใจของผู้ใกล้ชิด ผลของการประเมินมีอิทธิพลต่อพัฒนาการอัตมโนทัศน์ของเด็กและผู้ใหญ่ ส่วนประกอบของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง รวมถึงความคาดหวังของสังคมและการรับรู้ความสามารถของบุคคล

ทัตนา บุญทอง (2536 : 926) กล่าวถึง การประเมินตนเองในด้านความรู้สึกมีคุณค่าว่าเป็น การประเมินถึงความรู้สึก มีคุณค่าแห่งตน ซึ่งประเมินได้จากการเปรียบเทียบความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในปัจจุบันกับคุณค่าที่ตนปรารถนา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอกล่าวไว้ว่า ความเป็นมนุษย์เหมือนกัน ไม่มีอะไรแตกต่างกัน ความเป็นรักร่วมเพศ หรือรักต่างเพศ ส่วนแล้วแต่เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล รักร่วมเพศหญิง ที่เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นผลของการประเมิน คัดสิน หรือรับรู้ความรู้สึกมีคุณค่าของตนเอง บุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตัวเอง มีความซื่อสัตย์ มีความภูมิใจในผลสำเร็จของงาน บุคคลซึ่งมีความคิดริเริ่มและมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาและรับผิดชอบปัญหาที่จะเกิดตามมา เป็นคนที่คนอื่นรัก และสามารถรักคนอื่น เป็นบุคคลที่สามารถควบคุมตัวเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงาน ซึ่งโดยสรุปแล้วทุกคนสามารถมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) โดยยึดถือความคาดหวังของสังคมและตนเองเป็นเกณฑ์ ซึ่งบ่งบอกถึงทัศนคติและความเชื่อของบุคคล ทั้งนี้ ผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองไม่จำเป็นต้องรู้สึกว่าคุณค่าตนเองเหนือกว่าหรือแตกต่างจากผู้อื่น ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง อาจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งผลให้คู่รักร่วมเพศหญิงมีส่วนร่วมทัศนคติของการใช้ชีวิตคู่ คนที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) มักจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. มองโลกในแง่ดีเสมอ มองวิกฤตให้เป็นโอกาส เมื่อมีผิดต้องมีสว่าง มีร้ายต้องมีดี ขาวคู่กับดำ
2. ประเมินตัวเองให้มีคุณค่าอยู่เสมอ
3. เชื่อมั่นในความสามารถตัวเอง
4. มองว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและเราสามารถเปลี่ยนแปลงตามที่เราต้องการ

ผู้ที่ไม่รู้คุณค่าตัวเอง ไม่มีความมั่นใจ จะไม่มีความหวัง ไม่มีพลังในการต่อสู้ ในที่สุดจะเป็นคนที่ซึมเศร้า การสร้างความมั่นใจในตัวเอง Self-Esteem ความเชื่อมั่นตนเองและรู้คุณค่าตัวเอง เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิต ถ้าพึ่งความคิดอย่างเดียวไม่สามารถสร้างความมั่นใจในตัวเองได้ ความมั่นใจจะเริ่มสร้างตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเราตาย ความมั่นใจจะกระทบต่อการตัดสินใจ ดังนั้นทุกคนควรมุ่งสร้างมั่นใจให้กับตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ตัวอย่างของความมั่นใจ เช่น หากคนจะเปลี่ยนอาชีพเขาจะต้องมั่นใจในตัวเอง หรือมีคนอื่นเห็นถึงความสามารถของเขาที่จะทำให้สำเร็จ เมื่อมีความผิดหวังหรือความเครียด ความมั่นใจหรือเชื่อมั่นในตัวเอง จะช่วยให้แก้ไขสถานการณ์ให้

ผ่านไปด้วยดี ในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ คนที่มีความมั่นใจและมีความสามารถในการตัดสินใจ ความคิดริเริ่มใหม่ ๆ การปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และมีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน คนเช่นนี้จึงจะอยู่รอดในสังคม

2.4.2 ที่มาและพัฒนาการของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

สตีล แอนด์ ซันเดิน (Stuart & Sundeen, 1987 : 399 ; อ้างถึงใน สตาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรธ เจนวานิชยานนท์, 2543 : 27) ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเกิดจากแหล่งกำเนิด 2 แหล่ง คือ ตนเองและผู้อื่นเป็นการทำหน้าที่ของการเป็นที่รักและการได้รับการยอมรับของบุคคลอื่นในเบื้องต้น จุดกำเนิดของความรู้สึกนี้ สามารถสืบได้จากวัยเด็ก ซึ่งจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับการยกย่อง และความนับถือ

คูเปอร์สมิท (Coopersmith, 1967 : 20 - 23 ; อ้างถึงใน สตาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรธ เจนวานิชยานนท์, 2543 : 27) กล่าวถึง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในฐานะที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับ “คน” (Self) ของบุคคล ซึ่งจะพัฒนาขึ้นในช่วงขวบปีแรกของชีวิต โดยเด็กจะพัฒนาแนวคิดที่เป็นส่วนต่าง ๆ ของร่างกายของเขา ปฏิกริยาที่ผู้อื่นมีต่อเขาและเป้าหมายที่เขาได้รับก็จะมีจุดอ้างอิงอยู่ แต่เนื่องจากเด็กมีประสบการณ์น้อยและความคิดรวบยอดจำกัด เขาก็จะมีเป้าหมายสูงและสนใจร่างกายเฉพาะส่วน เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น การแก้ปัญหาพัฒนาการและมีความสามารถในการจัดการกับประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็จะมีทางเลือกกว่า ประสบการณ์ใดจะเป็นสิ่งอ้างอิงของคน (Self-Referring)

คน (Self) คือ เป้าหมายที่บุคคลต้องการให้ตนเองเป็น ซึ่งความคิดเกี่ยวกับ “คน” นี้ เป็นความคิดที่เปลี่ยนแปลงได้ แต่มันก็มีความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในตนเอง นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับ “คน” มีหลายมิติ ซึ่งมิติที่ต่างกันจะมีผลต่อความหลากหลายของประสบการณ์ คุณลักษณะประจำตัว กระบวนการความคิดรวบยอด และทัศนคติที่บุคคลมีสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของบุคคล

คุณค่าตนเองของบุคคลจะเพิ่มขึ้นพร้อมอายุ (Stuart & Sundeen, 1987 : 399 ; อ้างใน สตาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรธ เจนวานิชยานนท์, 2543 : 27) แต่จะถูกท้าทายด้วยวุฒิภาวะและวิกฤตการณ์ในระดับวันต่อวัน และการสะท้อนถึงระดับคุณค่าของบุคคลในปัจจุบันจะกลายเป็นปัจจัยสิ่งเร้าร่วม หรือสิ่งเร้าแฝงในการพัฒนาระดับความมีคุณค่าใหม่ ซึ่งความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองนี้ จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทุกแง่มุมของอัตมโนทัศน์ทุกด้าน

2.4.3 ความสำคัญของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

สถาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรรณ เจนวานิชยานนท์ (2543 : 27) กล่าวว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นส่วนประกอบของทุกความรู้สึกและการตอบสนองทางอารมณ์ของบุคคล บุคคลทุกคนต้องการเห็นตนเองมีคุณค่าในความกิดของคน ซึ่งความรู้สึกนี้ทำให้นุหุย์แสวงหาและจัดการกับสิ่งแวดล้อม ถ้าบุคคลเห็นคนมีคุณค่าต่ำ เขามักจะรับรู้ถึงสิ่งแวดล้อมในทางลบและถูกคาม ความสามารถที่จะรับรู้สิ่งเร้าและการจัดการกับมันจะถูกขัดขวาง ดังนั้น เขาจะมีความบกพร่องในความสามารถที่จะปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ในทางตรงกันข้าม บุคคลจะสามารถจัดการกับสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น ถ้าเขามีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงและมีความรู้สึกปลอดภัย บุคคลเหล่านี้จะมีความสุขมากกว่าและมีประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของสิ่งแวดล้อมมากกว่า

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นสิ่งที่แทรกอยู่ในทุกส่วนประกอบของอัตมโนทัศน์ ระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจะส่งผลต่ออัตมโนทัศน์ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ภายในมีการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพการพึ่งพาอาศัยกัน

ความรู้สึก “ไม่มีค่า” เป็นลักษณะเด่นของผู้ป่วยทางบุคลิกภาพ บุคคลที่มีความสงสัยในความสามารถไม่เพียงพอของคน ไม่สามารถจะให้หรือรับความรักได้ กล่าวถึงความสนิทสนมจะเปิดเผยความไม่เพียงพอของคน และเป็นเหตุให้คนถูกปฏิเสธ

และจากการศึกษายังพบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความซึมเศร้า (Depression) ในกลุ่มบุคคลที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงอย่างมีนัยสำคัญ และกองทัพสหรัฐอเมริกา ได้ศึกษากลุ่มทหารของกองทัพในระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 พบว่า ระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความวิตกกังวลอย่างมีนัยสำคัญ (Rosenberg, 1989 : 22-24 ; อ้างถึงใน สถาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรรณ เจนวานิชยานนท์, 2543 : 27)

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ เป็นปัญหาหลักของหลาย ๆ คน แสดงออกโดยมีความรู้สึกวิตกกังวล และประเมินตนเองในทางลบ ซึ่งจะสัมพันธ์กับความรู้สึกอ่อนแอ ท้อแท้ หดหวัง ตกใจ ไม่มั่นคง ขอบบาง ไร้ความสามารถ ไม่มีค่าและไม่เพียงพอ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำนี้บ่งชี้ถึงการปฏิเสธและเกลียด ตัวเอง ซึ่งอาจรู้สึกหรือไม่รู้สึกรู้ตัว และอาจแสดงออกในทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ คือ กล่าวโทษตนเอง และ/หรือผู้อื่น ผลงานน้อยลง ทำลายผู้อื่น มีความรู้สึกที่คนสำคัญเกินจริง รู้สึกไม่เพียงพอ แค้นเคืองหรือโกรธเกินจริง (ไม่ระงับ) มีความรู้สึกในทางลบเกี่ยวกับร่างกาย มองชีวิตในแง่ร้าย บ่นถึงความเจ็บป่วย ปฏิเสธความสามารถของตนเอง ดูถูกตนเอง แยกตัว ใช้วัตถุต่าง ๆ ในทางที่ผิด นอกจากนี้

ยังมีการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่น พบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ พฤติกรรมการฆ่าตัวตาย และเป็นตัวทำนายความพยายามฆ่าตัวตายในอนาคตในกลุ่มนักเรียน ชั้นมัธยมปลายได้ (Lewinsohn et al. 1983 ; อ้างถึงใน สถาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรธม เจนวนานิชยานนท์. 2543 : 27)

ผู้วิจัย จึงขอสรุปว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัว ด้านอัตมโนทัศน์ และการพึ่งพาอาศัยกันของบุคคล รักร่วมเพศ ไม่ใช่ผู้ป่วยแต่อย่างใด คู่รักร่วมเพศหญิงที่มีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี และสามารถมีความสุขในการใช้ชีวิตคู่ได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดภาวะวิตกกังวลต่อการดำเนินชีวิตและการปรับตัวเข้ากับสังคม ซึ่งอาจรุนแรงถึงขั้นสุขภาพร่างกาย และจิตใจแย่หากเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำมากขึ้นไป

2.4.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

สถาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรธม เจนวนานิชยานนท์ (2543 : 28) กล่าวว่า จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ กันของนักวิชาการ หลาย ๆ ท่าน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีดังนี้

1. ปัจจัยด้านบิดา-มารดา เช่น ระดับการศึกษาและอาชีพของบิดา ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและเชือชาติของมารดา การมีประวัติซึมเศร้าของมารดา มีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็ก
2. ปัจจัยด้านการเลี้ยงดู เช่น การเลี้ยงดูด้วยความรัก ยอมรับ ลักษณะการปกครองและการลงโทษความอบอุ่นร่วมกับการฝึกวินัยให้เด็ก บิดามารดามีความคาดหวังในตัวเด็ก ความสนใจในตัวเด็ก ความใกล้ชิดและความสัมพันธ์กับเด็ก มีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็ก
3. ลำดับการเกิดเพศของเด็ก เพศของพี่น้อง และจำนวนพี่น้องมีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็ก
4. ปัญหาครอบครัวของเด็ก เช่น บิดา-มารดาหย่าหรือแยกกัน บิดา-มารดาแต่งงานใหม่มีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

2.4.5 ระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

ระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีหลายระดับ คือ 1) ระดับสูงมาก 2) ระดับสูง 3) ระดับกลาง 4) ระดับต่ำ 5) ระดับต่ำมาก ซึ่งโรเซนเบิร์กได้ให้ความหมายของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง (High Self-Esteem) มีความหมาย 2 อย่าง คือ

1. บุคคลคิดว่าเขา “ดีมาก” คือ บุคคลอาจพิจารณาว่าเขาเหนือกว่าคนส่วนมาก แต่รู้สึกไม่เพียงพอในความหมายของมาตรฐานที่เขาตั้งไว้สำหรับตนเอง

2. บุคคลคิดว่าเขา “ดีพอ” คือ บุคคลรู้สึกว่าเขาเป็นบุคคลที่มีค่า ยอมรับตนเองอย่างที่เขาเป็น ไม่คิดว่าตนเองเหนือกว่าผู้อื่น เป็นบุคคลที่รู้ว่าตนเองเป็นอย่างไร ทราบข้อดี ข้อบกพร่อง และยอมรับได้โดยปราศจากความเสียใจ ตระหนักถึงข้อจำกัดของตนเองและมีความคาดหวังว่าจะเติบโตและดีขึ้น

และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ (Low Self-Esteem) หมายถึง การปฏิเสธตนเอง ไม่ชอบดูถูกตนเอง ไม่ยอมรับในสิ่งที่ตนเองคิดเห็น ไม่สามารถยอมรับสภาพของตนในจินตนาการได้ ปรารถนาจะให้สภาพตนเองนั้นเป็นอย่างอื่น (Rosenberg, 1989 ; อ้างถึงใน สภาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรพร เจนวนิชยานนท์, 2543 : 30)

2.4.6 กระบวนการที่บุคคลจะรับรู้ว่าคุณค่า

โสภิต สุวรรณเวลา (2537 : 27) ได้นำคำอธิบายของทาฟท์ (Taft, 1985) ว่ามี 2 ขั้นตอนในกระบวนการที่บุคคลจะรับรู้ว่าคุณค่าในตนเองดังนี้

1. การประเมินเจตคติของบุคคลในสังคมที่มีต่อตนเอง กระบวนการนี้มีรากฐานมาจากแนวทฤษฎีการมองตนเองของคูเลย์ (Cooley) ที่ว่าบุคคลสามารถรู้จักตนเองได้โดยอาศัย “กระจกมองตน” (Looking Glass Self) เป็นการรับรู้คุณค่าของตนเองที่มีรากฐานมาจากการประเมินและการยอมรับของผู้อื่น เป็นความรู้สึกที่ได้รับจากภายนอกต่อคุณค่าของตนเอง (Outer Self-Esteem)

2. ความรู้สึกของบุคคล ต่อความสามารถ ในการตอบสนองต่อสภาวะแวดล้อมและผลที่ตนได้รับ กระบวนการนี้เป็นความรู้สึกภายในต่อคุณค่าของตน (Inner Self-Esteem) เป็นความสัมพันธ์ที่แท้จริงของปัจเจกบุคคลในสังคม และผลกระทบของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อม นั่นคือเป็นความรู้สึกที่อยู่ภายในของตนเองตามความสามารถในการปฏิบัติ เพื่อควบคุมสิ่งต่าง ๆ เกิดจากความรู้อันทะเยอทะยาน และสถานภาพของบุคคล

2.4.7 ลักษณะของผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับต่าง ๆ

สถาพร อนันต์คุณูปการณ์ และอุไรพรหม เจนวนานิชยานนท์ (2543 : 30) กล่าวว่า จากการ ศึกษาของโรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1989) และกับคำกล่าวของบัค (Buck, 1984) พบว่า ผู้ที่มีความ รู้สึกมีคุณค่าในตนเองระดับต่างกันจะมีลักษณะต่างกันดังนี้

1. ผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงมาก (Egophils) จะสามารถอยู่ในกฎเกณฑ์ได้ ถ้า จำเป็น มีความหนักแน่น ยุติธรรม ชอบการแข่งขัน เข้มงวด อ่อนน้อม และนับถือผู้อื่น
2. ผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง (High Self-Esteem) จะมีส่วนร่วมในสังคมอย่าง แข็งขัน มีความสมดุลระหว่างการมีส่วนร่วมกับการรับฟัง อยากแสดงความคิดเห็น สามารถรับฟัง คำวิจารณ์ได้โดยไม่ปกป้องหรือเสียใจ มีความมั่นใจว่าความพยายามของเขาจะประสบความสำเร็จ สามารถจัดการกับความวิตกกังวลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสบความสำเร็จในการทำงานและสังคม มีความคาดหวังว่าจะได้รับสิ่งที่ดีจากผู้อื่นและ ไม่มีความยุ่งยากเกี่ยวกับจิตประสาทอ่อนนัก
3. ผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองปานกลาง (Moderate Self-Esteem) จะยินยอมปฏิบัติ ความการยอมรับของสังคม กระตือรือร้นที่จะทำให้สังคมดีขึ้น ไม่แน่ใจในความสามารถและคุณค่า ของตนเอง
4. ผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ (Low Self-Esteem) เห็นได้จากไม่มีความกล้า และ ซึมเศร้าความรู้สึกแยกตัวและไม่มีค่า มีความยุ่งยากลำบากอย่างมากในการแสดงออก หรือปกป้อง ตนเอง ความรู้สึกท้อแท้ ไม่มีความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งใด กลัวผู้อื่นจะโกรธกลัวการเปิด เหยดตัวเอง มักรับฟังโดยไม่มีส่วนร่วม
5. ผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำมาก (Egophobes) จะขาดความมั่นใจในการ คัดสินใจ มักคิดว่าคำวิจารณ์ของผู้อื่นถูกในการมีสัมพันธภาพเขามักคิดว่าถูกคุกคาม รู้สึกเคอะเขิน และมีความขากลำบากในการสร้างสัมพันธภาพ ซึ่งแสดงออกหลายอย่าง เช่น อาจต่อสู้ ได้เถียง ยืนกราน หรือเคอะเขิน หลีกเลียง ล้มเหลวในการสร้างสัมพันธภาพ มักรู้สึกว่าผู้อื่น คิดเกี่ยวกับตน ในทางที่ไม่ดี เชื่อว่าตนเป็นบุคคลที่ไม่น่านิยม ไม่มีความสำคัญ มักเก็บตัว ถูกชักนำง่าย ขอมเพ่ง่าย บางครั้งแสดงให้ผู้อื่นเห็นในทางปิดบังตนเอง เช่น ดลกแสดงเหมือนมีความสุข ไม่พูดถึงความรู้สึก ที่แท้จริงของตนเอง ปกปิดความเป็นตัวคนที่แท้จริง ไม่กล้ายอมรับความจริง

2.5 ทฤษฎี “ติดตรา” (ประทับตรา) (Labeling Theory) หรือการสร้างรอยมลทิน (Stigmatization)

2.5.1 ความหมายและที่มาของแนวคิดทฤษฎี “ติดตรา” (ประทับตรา) หรือการสร้างรอยมลทิน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523 : 244-246) ได้สรุปความหมายของความเบี่ยงเบนไว้ว่า การเบี่ยงเบนเป็นสัญลักษณ์ ตรายาง หรือป้ายที่ติดอยู่กับบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการทางสังคม เป็นการนิยามสถานการณ์อย่างหนึ่งจากสถานการณ์ที่แท้จริง เป็นความแตกต่างของสถานการณ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือพฤติกรรมที่แตกต่างจากทั่ว ๆ ไป และได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ จากที่กอฟฟ์มาน ศึกษาวิจัยผู้ป่วยโรคจิต และได้เขียนเป็นหนังสือเกี่ยวกับการศึกษาการเบี่ยงเบนโดยตรง ชื่อ Stigma-Notes on The Management of Spoiled Identify

ในทางจิตวิทยา จิตแพทย์มองว่าเป็นการจัดการทางความคิดที่บ่งบอกสถานภาพ ของผู้ป่วย คือ ความผิดปกติทางความคิด

ในทางสังคมวิทยา นักสังคมมองในด้านการแก้ไขปัญหามาจากที่นิยามสถานการณ์อย่างหนึ่งของสถานการณ์ว่าขึ้นอยู่กับอำนาจของคน ให้ความหมายที่จะบังคับให้คนอื่นเห็นด้วยหรือคัดค้านการสร้างรอยมลทิน (Stigmatization) เป็นกระบวนการที่กลุ่มชนหนึ่งสร้างรอยจารึกขึ้น ในความรู้สึกของคนอื่น ความหมายจะติดอยู่หรือไม่ ขึ้นอยู่กับอำนาจของผู้ให้ความหมาย ในกรณีที่ผู้ให้ความหมายมีอำนาจบังคับใช้ความหมายนั้นได้ ผู้มีรอยมลทินก็ต้องปฏิบัติตัวให้สอดคล้องกับสถานภาพทั้งทางสังคมและจิตวิทยา มีความต้องการให้กระบวนการทางปฏิบัติควบคู่ไปกับทิศทางที่ มีลัสและกอฟฟ์มาน ได้ชี้ไว้ให้ถึงแนวทางการเข้าสู่ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเรียกแนวคิดนี้ว่า “ทฤษฎีติดตรา” (Labeling Theory)

2.5.2 ทัศนคติหรือมุมมอง ในพฤติกรรมเบี่ยงเบน

เบกเกอร์และนักวิชาการหลายท่าน พยายามศึกษาเรื่องการเบี่ยงเบนจากหลาย ๆ ทฤษฎี นอกเหนือจาก “ทฤษฎีติดตรา” และชี้ให้เห็นถึงความไม่สอดคล้อง ในความสัมพันธ์ของกระบวนการทางสังคมว่าไม่มีมาตรฐานสากลอันใดใช้วัดการกระทำที่เรียกว่า “เบี่ยงเบน” สิ่งที่เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนวันนี้ อาจเป็นสิ่งที่ปกติสามัญในวันพรุ่งนี้ก็ได้ และชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอำนาจที่เข้ามามีส่วนสำคัญมากน้อยไม่เท่ากัน กล่าวคือ มีใครคนหนึ่งอยากจะกล่าวหา ใครบางคนว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน แต่ไม่มีอำนาจก็ทำเช่นนั้นไม่ได้

และได้ยกตัวอย่างในการที่จะชี้ชัดลงไปว่า คนผู้นี้เป็นผู้เบี่ยงเบน และมองว่าผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือที่แตกต่างไปจากคนธรรมดา หรือระหว่างผู้เบี่ยงเบนกับผู้ไม่เบี่ยงเบน เช่น หากมีผู้หญิงสักคนหนึ่งปรากฏกายกลางสาธารณะสังคมโดยไม่มีเสื้อผ้าปกปิดร่างกายเลขสีกชั้น ผู้หญิงคนนี้จะต้องถูกตำรวงด่าเนินคดีในข้อหาอนาจาร เพราะทำอุจาดนัยน์ตา การแก้ผ้าเช่นนั้นเวลานี้ถือกันว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน และผู้ที่กระทำเช่นนั้น ไม่เพียงแต่จะถูกตีตรา แต่จะถูกดำเนินการตามกระบวนการทางสังคม ในทางกลับกันหากผู้หญิงคนเดียวกันนั้นไปปรากฏกายเปลือยบนเวทีเพื่อเป็นการแสดงละคร เธอก็จะไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน แต่จะมีผู้ชมปรบมือชื่นชมความสามารถทางการแสดงของเธอ

ดังนั้น การกระทำเช่นเดียวกันแม้ทำโดยคน ๆ เดียวกัน อาจได้ชื่ออย่างหนึ่งในสถานการณ์หนึ่ง และได้ชื่ออีกอย่างหนึ่งในอีกสถานการณ์หนึ่ง เมื่อเราพูดถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบน เราจึงควรตั้งคำถามปัญหาว่า “เบี่ยงเบนในทรณะของใคร” มีคนบางกลุ่มที่โกรธแค้นการค้าประเวณีของโสเภณี รังเกียจรักร่วมเพศ (การเล่นเพื่อน) ต่อต้านผู้คิดยาเสพคิด รังเกียจไม่ยอมรับนักโทษที่ได้รับการอภัยโทษ แต่มีคนบางกลุ่มที่ยอมรับการสูบบุหรี่ และดื่มเหล้า ไม่เพียงแต่ยอมรับการกระทำเหล่านั้น แต่ยังโฆษณาชวนเชื่อและเผยแพร่การกระทำเช่นนั้น

เบคเกอร์ (Schaefer and Lamm, 1998 : 198-199 ; อ้างถึงใน วาสนา คุชฎิ, 2546 : 176) ได้ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นผลจากการที่คนอื่นใช้สิทธิอำนาจ (Sanctions) หรือกฎเกณฑ์ต่อผู้ละเมิดบรรทัดฐานสังคม ดังนั้น ผู้เบี่ยงเบนเป็นผลจากการที่คนอื่นประทัບตราความเบี่ยงเบน และพฤติกรรมเบี่ยงเบน ก็คือ พฤติกรรมของผู้ที่ถูกประทัບตราจากคนอื่นว่าเป็นผู้ประทัບเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานสังคมนั้นเอง

ปฏิภริยาของคนอื่นจึงมีความสำคัญมากกว่าตัวผู้มีพฤติกรรม ปฏิภริยาดังกล่าวจึงเป็นเครื่องมือในการประทัບตราทั้งพฤติกรรมและตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของพฤติกรรมนั้นด้วย ดังนั้น การประทัບตราว่าใครคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เบี่ยงเบน อันได้แก่ การเป็นเด็กเกเร โสเภณี (ผู้ค้าประเวณี) คนบ้า และรักร่วมเพศเหล่านี้ จึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการแสดงพฤติกรรมนั้นต่อไป แม้ว่าเขาเพิ่งจะเริ่มทำเช่นนั้นเพียงครั้งเดียวก็ตาม

เบคเกอร์ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการประทัບตรา คือ กลุ่มที่มีอำนาจ เพราะเป็นผู้สร้างกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมาใช้บังคับกับสมาชิกในสังคม และเป็นผู้คอยชี้ว่าใคร คือ ผู้กระทำผิดหรือผู้เบี่ยงเบน ซึ่งผู้ที่ถูกประทัບตรามักได้แก่กลุ่มที่ไม่มีอำนาจ เช่น ผู้ที่มีฐานะยากจนชั้นต่ำ ชนกลุ่มน้อย ในขณะที่คนที่มีความอำนาจและชนชั้นสูงมักจะไม่ถูกประทัปและลงโทษ

ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ทำผิดหรือเป็นผู้เบี่ยงเบนก็ตาม ดังนั้น พฤติกรรมใดเป็นการเบี่ยงเบนหรือไม่ จะเป็นเรื่องที่ถูกกำหนดโดยมาตรฐานและการตัดสินของกลุ่มที่มีอำนาจในสังคม

2.5.3 ผู้ที่มีอำนาจตีตราผู้อื่น

พฤติกรรมเบี่ยงเบนนี้ มีจุดรวมอยู่ที่เรื่องการขัดแย้งกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ การขัดแย้งระหว่างคนกลุ่มเล็กที่มีอำนาจน้อยกว่ากับคนกลุ่มใหญ่ที่ทรงพลังทางอำนาจ และความสนใจทางสังคมที่เป็นไปตามกระแสสังคมว่าใครจะเป็นฝ่ายแพ้หรือชนะในการขัดแย้งนั้น ไม่ได้อยู่ที่คุณภาพของบุคคลที่กระทำหรือถูกกระทำ แต่อยู่ที่ว่าใครมีอำนาจควบคุมสถานการณ์นั้นไว้มากกว่ากัน

ดังนั้น การเบี่ยงเบนมิได้เป็นลักษณะของการกระทำของบุคคล แต่เป็นผลจากการที่ผู้อื่นใช้กฎเกณฑ์ทางสังคม และกำหนดบทลงโทษกับ “ผู้กระทำผิด” หากว่าผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไม่ยอมรับและปฏิเสธต่อการประทัບตราทางสังคมนั้น ก็จะไม่เรียกว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน กล่าวคือ การประทัບตรานั้นไม่เป็นผลสำเร็จ

หากกล่าวถึงประเด็นความคิดเรื่อง “ภาวะความปกติ” และ “ความผิดปกติ” ก็ควรมองถึงการที่จะกล่าวถึงความเห็นว่าใครเป็น “อาชญากร” หรือ “ผู้กระทำผิด” เป็นเรื่องของบรรทัดฐาน ถ้าไม่ใช่ของนักสังคมวิทยาก็เป็นของสังคมมนุษย์ที่ได้สร้างรอยมลทินนั้น ขึ้นไว้แก่ผู้ที่มีพฤติกรรมที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ไม่มองถึง “ความแท้จริง” ในพฤติกรรมความต้องการของมนุษย์ แนวความคิดนี้จึงเป็นบรรทัดฐานที่ใช้ได้กับข้อเท็จจริงด้วย (Facts)

กรณีรุกร่วมเพศ (การเล่นเพื่อน) กับผู้ป่วยทางจิตหรือเด็กที่มีความบกพร่องทางสมองและพัฒนาการของเด็ก ในสังคมมีบรรทัดฐานอะไรที่บ่งบอกความปกติ ความผิดปกติ อะไรคืออนามัยทางจิต อะไรคือเขาวนปัญญาปกติ ผู้เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ทั้งในทางวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักกฎหมาย หรือนักปราชญ์ทางศีลธรรม รวมถึงนักสังคมวิทยาจะตอบปัญหาเหล่านี้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นอะไรก็ได้ตามแต่สังคมจะกำหนดให้เป็น

การการที่กลุ่มรุกร่วมเพศหญิงพยายามเรียกร้องสิทธิที่จะหลุดพ้นพันธนาการที่ถูกตีตรา กำหนดว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน แต่กระแสสังคมส่วนใหญ่ก็ยังมองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน และกลุ่มรุกร่วมเพศหญิงเหล่านี้ก็จะถูกสังคมสอนบทเรียนว่า ผู้ฝ่าฝืนกฎในระบบลัทธิความสัมพันธ์ทางเพศแบบชายจริงหญิงแท้ (Heterosexism) ซึ่งการลงโทษทางสังคมนี้ ก็คือ การเบียดขับ เป็นบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไปยึดยึดความเป็นอื่น (The Other) ซึ่งไม่ใช่พรรคพวก (Social Exclusive) แนวคิดเลสเบียน (Labeling Theory) อาจจะเรียกได้ว่าเป็นผู้สร้างอัตลักษณ์

ตัวตนของรักร่วมเพศหญิงว่าเป็นสิ่งชั่วร้าย วิปริตผิดเพศ จิตผิดปกติ ระบบการให้ความเชื่อ ความหมายของสังคมนักร่วมเพศหญิงจึงถูกครอบงำและเกิดความเกรงกลัวว่า จะเป็นผู้มีพลัง ทัดเทียมกับสังคมที่ยอมรับความเป็นชายจริงหญิงแท้ ถูกจัดเป็นสังคมด้านมืด ไม่มีพื้นที่สำหรับการแสดงพลังอำนาจของรักร่วมเพศหญิง จึงถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ ซึ่งจะออกมาในรูปแบบ ความรุนแรงหลายระดับทั้งทางจิตใจ ทางความคิด ทางสังคม และทางวัฒนธรรม

การศึกษาวิจัยนี้ จึงอยากชี้ให้เห็นว่า กลุ่มคนที่ต้องการปกป้องสิทธิรักร่วมเพศหญิง เพื่อให้สามารถดำเนินตามวิถีชีวิตของกลุ่มรักร่วมเพศปกติในสังคมต่อไป เพื่อให้ได้พบกับมิตรภาพจาก สังคมอื่นด้วย ทฤษฎีคิตรา จึงเป็นวรรณกรรมที่สามารถช่วยให้สังคมเกิดความเข้าใจในความเป็น มนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

2.6.1 ความหมายเกี่ยวกับทัศนคติ

ทัศนคติในเรื่องของความรักของรักร่วมเพศหญิงในสังคมไทย โดยส่วนใหญ่ผู้มักจะชอบพอ ผูกสัมพันธ์กับผู้หญิงทั่ว ๆ ไปที่ไม่ทราบว่าเป็นรักร่วมเพศหญิงแท้จริงหรือไม่ เพียงเพราะ ความรู้สึกชอบพอสนิทสนมกันโดยแบบจางจวย จึงเกิดความผิดหวังในความรัก เพราะหญิงทั่ว ๆ ไป เมื่อไม่สามารถใช้ชีวิตกันแบบถาวร อาจด้วยเหตุผลทางสังคม หรือเหตุผลที่ตนไม่ได้เป็นรักร่วมเพศหญิง จึงไปแต่งงาน หรือเลือกใช้ชีวิตรักร่วมเพศ เพื่อรักษาเกียรติของวงศ์ตระกูล

จากทัศนคติในเรื่องของความรักดังกล่าวข้างต้น จึงเกิดทัศนคติในความรักอีกรูปแบบหนึ่งว่า ไม่มีรักแท้ในกลุ่มรักร่วมเพศหญิง เกิดความกลัวที่จะใช้ชีวิตรักร่วมเพศแบบถาวรหันมาใช้ชีวิตรักร่วมเพศแบบไม่จริงจังในความรักของคนรัก จึงถูกมองว่าเป็นเรื่องง่ายในการเปลี่ยนคู่รัก (หรือคู่ครอง) เพราะกลัว การผิดหวังในความรัก ป้องกันการเกิดความรุนแรง การหึงหวง ที่จะเกิดเป็นอาชญากรรมรุนแรง ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นทัศนคติ ในลักษณะที่มองด้านความรักของรักร่วมเพศหญิงเป็นเรื่องดีงามของ ความเป็นเพศหญิง ความนุ่มนวลอ่อนหวาน มีความอ่อนโยนละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งเป็นรูปแบบความรัก ที่มีความเข้าใจ ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การเลือกมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงด้วยกันดี สร้างความ ผูกพัน ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มและมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันเหมือนดังเครือญาติ (Kinship) ความ เป็นพี่น้องกัน ซึ่งในบางครั้งอาจจะไม่จำเป็นจะต้องมีเพศสัมพันธ์กันในทัศนคติ เป็นคำที่นักจิต วิทยาได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

เมอร์ฟี และนิวคอม (Newcome. 1973 : 887 ; อ้างถึงใน เนตรชนก บัวนาค. 2532 : 29) ให้คำจำกัดความว่า “ทัศนคติ หมายถึง วิธีทางหรือความพร้อมในการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง”

เทอร์สโตน และมิลเลอร์ (Thurstone Collins and Miller. 1969 : 2 ; อ้างถึงใน เนตรชนก บัวนาค. 2532 : 29) ได้ให้คำจำกัดความว่า “ทัศนคติ คือ ความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบในระดับที่มากหรือน้อย ที่คนเรามีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ สิ่งของบุคคล ความคิด ความเชื่อต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้รู้สึกสามารถบอกความแตกต่างว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย”

แลมเบอร์ท และแลมเบอร์ท (W. Lambert and E. Lambert. 1963 : 50 ; อ้างถึงใน เนตรชนก บัวนาค. 2532 : 29) ได้ให้คำจำกัดความว่า “ทัศนคติ หมายถึง ความคิดความรู้สึกและแนวโน้มที่จะแสดงออกของบุคคลต่อบุคคลกลุ่มสังคมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ”

โรเซนเบิร์ก (Rosenberge. 1956 : 637 ; อ้างถึงใน ธรรมบุญ เขาวะวนิชย์,พ.ศ.ศ. 2543 : 26) กล่าวว่า “ทัศนคติ หมายถึง การตอบสนองด้านความรู้สึกที่มีต่อบุคคลหรือสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้เกี่ยวข้องกับความคิด และความเข้าใจของบุคคลนั้น ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด”

เคนดเลอร์ (Kendler. 1963 : 572 ; อ้างถึงใน เนตรชนก บัวนาค. 2532 : 29) กล่าวว่า “ทัศนคติ หมายถึง สภาพความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาในทางสนับสนุนหรือต่อต้านต่อบุคคล สถาบัน สถานการณ์หรือความคิด”

อัลพอร์ต (Allport. 1936 : 39 ; อ้างถึงใน ธรรมบุญ เขาวะวนิชย์,พ.ศ.ศ. 2543 : 26) กล่าวว่า “ทัศนคติ หมายถึง ความพร้อมทางด้านจิตใจและประสาท อันเกิดจากประสบการณ์ของบุคคล ความพร้อมดังกล่าวมีทิศทางหรือมีอิทธิพลเหนือการตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งของสถาบัน สถานการณ์หรือความคิดที่เกี่ยวข้อง”

เชดส์กัตต์ โนวาสินธ์ (2520 ; อ้างถึงใน ศรีนทิพย์ มานะปริชา,ร.ศ.อ.หญิง. 2544 : 32) กล่าวว่า “ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้ม ที่จะตอบสนองต่อสิ่งเรานั้น ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ ระเบียบวิธีของสังคม ซึ่งทัศนคติเหล่านี้จะแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนในกรณีสิ่งเรานั้น เป็นสิ่งเร้าทางสังคม”

สมพร กฤษณะพิพัฒน์,พ.ศ.ศ. (2541) สรุปความหมายของคำว่า “ทัศนคติ” ไว้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เป็นผลมาจากประสบการณ์

หรือสิ่งแวดล้อม อันมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้บุคคลแสดงปฏิกิริยา และการกระทำต่อสิ่งนั้นในทางสนับสนุนหรือปฏิเสธ

ดวงเดือน พันธุนาวิน (2524 : 4) กล่าวว่า ทักษคติ หมายถึง ความพร้อมในการกระทำของบุคคลต่อสิ่งใด บุคคลใด ความพร้อมดังกล่าวของบุคคลเห็นได้จากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกต่อสิ่งนั้นว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

2.6.2 องค์ประกอบของทัศนคติ

ทัศนคติ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบดังนี้ (ทิตยา สุวรรณชฎ ; อ้างถึงใน สรินทิพย์ มานะปรีชา, 2544 : 33)

1. องค์ประกอบทางความคิดหรือสติเหตุผล (Cognitive Component) หมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ หรือความคิดต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้เหตุผลของบุคคลในการจำแนกแยกแยะ ความแตกต่าง ตลอดจนผลต่อเนื่อง ผลได้ผลเสีย ซึ่งถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้ง ก็คือ การที่บุคคลสามารถนำเอาคุณค่าของสังคมที่ได้รับการอบรมสั่งสอน และถ่ายทอดมาใช้ในการวิเคราะห์พิจารณาประกอบกับเหตุผลที่ตนเองจะประเมิน การพิจารณาของบุคคลในส่วนนี้จะมีลักษณะปลอดจากอารมณ์ แต่จะเป็นเรื่องของเหตุผลอันสืบเนื่องมาจากความเชื่อ
2. องค์ประกอบทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Feeling or affective) หมายถึง ความรู้สึกทางด้านอารมณ์เกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เกลียดกลัว ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งจะแสดงออกทางสีหน้าท่าทางเมื่อพูดหรือคิดถึงนั้น
3. องค์ประกอบทางด้านแนวโน้มของการกระทำหรือพฤติกรรม (Action Tendency of Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มในอันที่จะสนองตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งแนวโน้มของการกระทำนี้จะมีความรู้สึกสัมพันธ์ต่อเนื่องจากความคิดหรือสติ เหตุผล และอารมณ์หรือความรู้สึก

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงให้ความหมายของทัศนคติในการศึกษานี้ว่า เป็นความรู้สึก ความคิดเห็น หรือเป็นความเชื่อ ซึ่งถูกกระตุ้นด้วยอารมณ์ (Emotion) ของรักร่วมเพศหญิงที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์ และอื่น ๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออกที่บ่งบอกถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทัศนคตินั้นเป็นนามธรรม และเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออก ทัศนคติไม่ใช่แรงจูงใจหรือแรงขับ แต่เป็นความพร้อมทางด้านจิตใจที่จะได้ตอบและแสดงให้ทราบถึงแนวทางของการสนองตอบของรักร่วมเพศหญิงที่มีต่อการประทัตตรา และการสนับสนุนทางสังคมเป็นความรู้สึกที่มีต่อสังคม หรือกลุ่มคนที่วิพากษ์วิจารณ์ หรือต่อเหตุการณ์ที่ถูกสังคม

เหล่านี้แสดงปฏิกริยาทั้งที่ต่อต้านและการไม่ยอมรับ ตลอดจนการแบ่งแยก (Exclusive) รักร่วมเพศหญิงเหล่านี้มักเป็นคนที่ค่อนข้างเข้มแข็ง ทักษะจะมีบทบาทในการช่วยให้รักร่วมเพศหญิงเข้าใจในกระบวนการและสิ่งแวดล้อมทางสังคมเข้าในโลกความเป็นจริง ประสบการณ์ที่ผ่านมาจะช่วยให้เกิดทัศนคติทั้งที่ดีและไม่ดี และยังเป็นตัวกำหนดทัศนคติ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการเกิดทัศนคติขึ้นใหม่ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นแนวทางในวิถีชีวิต และการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง ผู้วิจัยเชื่อว่าทัศนคติมีผลต่อลักษณะสัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จันทร์เพ็ญ ฤกษ์กาญจนานุกูล (2526) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการในกระทรวงอุตสาหกรรม พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่การงานของกลุ่มตัวอย่าง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และพบว่า ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเสียเปรียบสัมพัทธ์ และความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต มีผลกระทบโดยตรงกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ซึ่งจากการเปรียบเทียบผลกระทบของทั้งสามตัวแปร พบว่า ความสมานฉันท์ทางบทบาท มีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุด และความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตมีผลกระทบต่อความพึงพอใจน้อยที่สุด

เพ็ญมาศ กำเนิดโทน (2528) ได้ทำการศึกษาการยอมรับของครูค่อนักเรียนเกย์ : ศึกษากรณีข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร 6 โรงเรียน พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเกย์เป็นคนที่มีปัญหาด้านการปรับตัว ด้านจิตใจและสังคม ครูส่วนใหญ่จะยอมรับนักเรียนเกย์ในระดับปานกลาง

ภัตสร อิมานนท์ (2529) ศึกษาทัศนคติและค่านิยมของสตรีไทยเกี่ยวกับสมรส กลุ่มตัวอย่างสตรีโสด รับราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานเอกชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,004 คน พบว่า อายุและระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสมรส โดยผู้ที่มีการศึกษาดำกว่าปริญญาตรีจะมีทัศนคติที่ยึดประเพณีนิยมแบบเก่าที่เชื่อว่าหน้าที่และบทบาทของสตรี คือ การแต่งงานและการรับผิดชอบงานภายในบ้าน และพบว่าอายุที่เหมาะสมสำหรับการสมรสชายควรอยู่ในช่วงอายุ 26-30 ปี สำหรับหญิงนั้นควรอยู่ในช่วงอายุ 21-25 ปี และถ้ามีอายุเกิน 35 ปี แล้วก็ไม่ควรแต่งงาน ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกจะเป็นผู้ที่มีทัศนคติค่อนข้างเปิดกว้าง และยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องประเพณีนิยมได้ค่อนข้างสูง และมีความเห็นว่าอายุของสตรีที่ไม่ควรแต่งงานควรจะให้โอกาสถึง 40 ปี

จารุวรรณ กัณฑ์นิษฐ์ (2531) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับทัศนคติต่อเรื่องรักร่วมเพศของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อเรื่องรักร่วมเพศในระดับเป็นกลางก่อนไปทางลบ โดยมีจำนวนผู้มีทัศนคติทางลบต่อเรื่องรักร่วมเพศมากกว่าผู้มีทัศนคติทางบวก

อุบลรัตน์ พิษณุชยชนนท์ (2531) ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสของข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุด คือ ความเสียเปรียบสัมพันธ์ รองลงมาตามลำดับ คือ ความสมานฉันท์ทางบทบาท ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต การมีบุตร การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ (ญาติที่น้อง) คุณภาพชีวิตสมรสของบิดา มารดา ระยะเวลาการสมรส การสนับสนุนจากบุคคล (พ่อ แม่) และอายุแรกสมรส และตัวแปรที่ไม่พบว่ามีผลสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือ ความคล้ายคลึงกันทางอายุ ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา ระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนการสมรส รายได้ของครอบครัว องค์กรประกอบของครอบครัว

บุญประครอง ภาณุรัตน์ (2531) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสของสตรีในภาคีรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชน พบว่า ครอบครัวที่มีการสื่อสารในครอบครัวในระดับสูง มีคุณภาพชีวิตสมรสสูง และมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง จะมีความมั่นคงในชีวิตสมรสในระดับ ซึ่งปัจจัยด้านการสมรส คุณภาพชีวิตการสมรส และความพึงพอใจในชีวิตสมรสมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กัลยา ผ่องเมฆินทร์ (2534) ศึกษาผลกระทบของการที่ภรรยามีส่วนช่วยเหลือเลี้ยงครอบครัวต่ออำนาจในการตัดสินใจและความคาดหวังทางอำนาจของภรรยาในครอบครัว พบว่า สตรีที่เป็นภรรยาที่ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน จะมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวในลักษณะที่เท่าเทียมกันกับสามี

สุรีย์ วิภาสประทีป (2534) ศึกษาสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของแรงงานสตรีที่ทำงานในระบบกะในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า แรงงานสตรีที่มีการศึกษาสูง อายุงานต่ำ มีระดับความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวดีกว่าแรงงานสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำ และอายุงานสูง และยังพบว่า รายได้ของครอบครัวกับอายุงานมีความสัมพันธ์กับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ส่วนตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ได้แก่ อายุ ระยะเวลาแต่งงาน จำนวนบุตร

หิมพรรณ สุรนนท์ (2535) ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสของข้าราชการสังกัดกรมประชาสัมพันธ์ กรมการพัฒนาชุมชนและสำนักผังเมือง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุด คือ การสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังพบว่าความคล้ายคลึง

กันทางการศึกษาและรายได้ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์ของความคล้ายคลึงกันทางอายุ อายุแรกสมรส ระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนสมรส และระยะเวลาการสมรส

สุภาวดี เตชะเกรียงศักดิ์ (2535) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตสมรสวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้ว พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ประสิทธิภาพการสื่อสาร รองลงมา คือ การเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ความเสียเปรียบสัมพันธ์ ความสมานฉันท์ทางบทบาท การได้รับการยอมรับจากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต เช่น พ่อแม่ สตรี นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสเช่นกัน

โสภิต สุวรรณเวลา (2537) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด พบว่า มารดาที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม มีผลต่อสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มารดาที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมีอารมณ์ที่มั่นคง ทำให้มีพฤติกรรมทางสุขภาพดี และมีแรงเสริมในการต่อสู้กับปัญหาของตนเองได้ดีขึ้น และยังช่วยลดโอกาสของการเกิดภาวะวิกฤตในชีวิตจากภาวะความเครียด

เอมอร มณีวัฒนา (2538) ศึกษาสัมพันธ์ภาพกับคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร พบว่า รายได้ จำนวนบุตร ช่วงอายุที่ต่างกันของคู่สมรส ระยะเวลาสมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสัมพันธ์ของคู่สมรส ส่วนความแตกต่างของอาชีพทำให้สัมพันธ์ภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

ทิฆัมพร ศรีสังข์,พ.ด.ค. (2539) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจในเมืองพัทยา พบว่า ประสิทธิภาพของการสื่อสารในครอบครัว และความสมานฉันท์ทางบทบาท มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กนิษฐา บุญยัง (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส ศึกษากรณีประชาชนจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต การสื่อสารระหว่างคู่สมรส มีความพอเพียงของรายได้ มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

สิริพงษ์ ศรีตุลา,ร.ด.อ. (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวใจชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจในเขตจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ปัจจัยก่อนการสมรสที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในชีวิตสมรส ได้แก่ การศึกษาของคู่สมรส โดยข้าราชการตำรวจที่มีคู่สมรสที่มีการศึกษาระดับสูง จะมีการปรับตัวในชีวิตสมรสได้ดี ส่วนปัจจัยระหว่างสมรสที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของคู่สมรส

ได้แก่ ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ความสมานฉันท์ทางบทบาท และความพึงพอใจในการทำงาน
นอกบ้านของกลุ่มสมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวในชีวิตสมรส

บรรพต เวียงนนท์,พ.ศ.ท. (2542) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการ ดำรวจ
ก่อนและระหว่างสมรส พบว่า

- ก่อนการสมรสปัจจัย ความคล้ายคลึงกันทางศาสนา ความพร้อมทางด้านจิตใจ ข้าราชการ
ตำรวจ การสนับสนุนจากเพื่อนฝูง การเห็นแบบอย่างคุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา และความ
คล้ายคลึงกันทางการศึกษา มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

- ระหว่างสมรส พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ ความพอเพียงของรายได้ ความพึงพอใจใน
การทำงานนอกบ้านของภรรยาและญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิต
สมรส

โสภณ พิษณุโสภณ 2542) ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเลี้ยงดูบุตร ศึกษากรณี
ประกอบอาชีพในสถานบันเทิงเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ที่มีอายุน้อย มีระดับการศึกษาสูง
และมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองจะมีความสัมพันธ์ในครอบครัวสูง โดยเฉพาะเพศหญิงมี
สัมพันธภาพในครอบครัวสูง และมีสถานภาพการสมรส แต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน หรือไม่ได้สมรสแต่อยู่
ด้วยกัน จะมีการเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นเพราะเพศหญิงมีความละเอียดอ่อนใน
ความรู้สึก ย่อมต้องการให้ลูกได้ดี มีความเจริญ หากลูกทำอะไรดี ในความกตัญญูของแม่ ย่อมจะ
สนับสนุนและส่งเสริมลูก ส่วนคู่สมรสที่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน ในการเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนนี้
มีส่วนทำให้มีการลงโทษทางกายน้อย โดยจะใช้การเลี้ยงดูแบบการลงโทษทางจิตมากกว่าและใน
กลุ่มที่มีรายได้สูงซึ่งมักจะเป็นเจ้าของกิจการหรือระดับผู้จัดการ ซึ่งการเลี้ยงดูด้วยตนเอง และมี
เวลาอยู่กับลูกมากก็จะใช้วิธีการดูว่า อบรมสั่งสอน และเมื่อลูกทำผิดก็มักจะมีลงโทษทางจิตมากกว่า
ทางกาย นอกจากนี้ในกลุ่มผู้มีรายได้สูงก็ยังใช้วิธีการเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเอง และการมีโอกาสดู
เลี้ยงดูด้วยตนเองก็จะทำให้มีโอกาสฝึกสอนลูกและมีโอกาสสังเกตพัฒนาการของลูก และจดจำ
พัฒนาการของลูกในแต่ละวัย ได้ดีกว่ากลุ่มที่ส่งลูกให้เครือญาติเลี้ยงดู

จากรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการศึกษาค้นคว้าถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อการประทับและการสนับสนุนทางสังคมค่อนข้างน้อยมาก ซึ่งผู้วิจัยได้นำ
มากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาสัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงดังนี้

1. ตัวแปรปัญหา กำหนดให้ตัวแปรตามคือ สัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศ
หญิง

2. ตัวแปรอิสระ กำหนดตัวแปรอิสระเป็น 4 กลุ่ม คือ

1) ตัวแปรปัจจัยด้านบุคคล

- อายุ
- อายุห่างระหว่างคู่
- ประสบการณ์ก่อนการใช้ชีวิตคู่
- ระดับการศึกษา
- สถานะทางเศรษฐกิจ

2) ตัวแปรปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม

- ครอบครัว
- ญาติ พี่น้อง
- เพื่อน
- ผู้บังคับบัญชา
- สาธารณชน

3) ตัวแปรการรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

4) ตัวแปรทัศนคติต่อการประทุษตรา

- ครอบครัว
- ญาติ พี่น้อง
- เพื่อน
- ผู้บังคับบัญชา
- สาธารณชน

3. ตัวแปรตาม คือ สัมพันธภาพในครอบครัวระกอบด้วย

- 1) ความเห็นห้อง
- 2) ความพึงพอใจ
- 3) ความกลมเกลียว
- 4) การแสดงความรัก

ผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการศึกษาดังนี้ (แผนภูมิที่ 2.1)

แผนภูมิที่ 2.1
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

